

ренні наведеного алгоритму шляхом врахування факторів що безпосередньо або опосередковано впливають на формування витрат в товарній продукції та продукції, що реалізується.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бельтюков Е.А. Планирование деятельности предприятия: учеб. пос. для студ. вузов / Е. А. Бельтюков, А.А. Бревнов, В.Н. Парсяк. – Харьков: Одиссей, 2006. – 383 с.
2. Бойко В.В. Економіка підприємств України: Навч. посібник. – 4-е вид., перероб. і доп. – Д.: Національний гірничий університет, 2008. – 551 с.
3. Котенева Е.Н., Краснослободцева Г.К., Фильчакова С.О. Управление затратами предприятия: Учебное пособие – М.: Дашков и К, 2008. – 224 с.
4. Третьяк С.Н., Кузнецова О.В., Артеменко Т.В. Коммерческая деятельность. Часть I. Основы теории и организации: Учебное пособие – Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 1999. – 167 с.
5. Швець І.Б. Удосконалення методів обліку витрат на матеріальне забезпечення виробництва // Фінанси України. – 2002. – №8 – С. 29-32.
6. Баканов М.И., Сергеев Э.А. Анализ эффективности использования материальных ресурсов// Бухгалтерский учет. – 2004. – №10. – С. 64-66.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 19.01.2000р.

УДК 336. 456

НАУКОВЕ ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ ТА РЕГІОНУ

Кадієвський В.А., д.е.н., професор,

Державна академія статистики, обліку та аудиту

Бурцева Т.І.

Черкаський державний технологічний університет

В статті досліджені проблеми енергопотреблення в економіці України. Проаналізовані основні принципи наукового і кадрового забезпечення енергоефективності в умовах стратегічного розвитку економіки регіону.

Ключевые слова: енергоресурси, енергоефективність.

The problems of energy consumption in the economy of Ukraine are considered in the article. The main principles of the energy efficiency in the conditions of strategic development of region's economy.

Key words: energy resources, energy efficiency.

Постановка проблеми. Для розвитку економіки та енергетики України характерна низька енергетична ефективність, яка є одним з основних чинників кризових явищ в українській економіці. Причиною є недостатня ефективність використання традиційних енергоносіїв, застарілість виробничих фондів підприємств енергетики, цінова ситуація, яка склалася останнім часом на ринку паливно-енергетичних ресурсів, тощо.

Особливо це стосується промислового комплексу, в структурі якого переважають виробництва енергоємних галузей. В останній час цим галузям, а саме металургійній, машинобудівній, хімічній та нафтохімічній, характерне погіршення технічного стану обладнання, який за оцінками експертів має ступінь фізичного зносу 65-70 %. Це стало однією з основних причин підвищення питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів при виробництві важливих видів промислової продукції.

За цих обставин існує необхідність підвищити енергоефективність національної економіки і зокрема промислового комплексу. Одним із способів вирішення цієї проблеми промисловості України є науковий підхід до проблем енергозбереження, впровадження енергоефективних (енергоощадних) техніки і технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідна роль технологій у суспільному розвитку та її зв'язок з економікою доведені давно. Важливою віхою в цьому стали дослідження економічних циклів, проведені ще на початку минулого сторіччя видатними економістами М. Туган-Барановським та А. Шпітгоффом, у результаті чого було доведено, що основними факторами піднесення в економічному циклі є наявність позичкових капіталів та сила "всмоктування" цих капіталів, якою виступають

наукові відкриття та технологічні вдосконалення [1, ст.10]. Дослідженню проблем енергозбереження та впровадження енергозберігаючих технологій, економічної оцінки їх ефективності приділили багато уваги такі вітчизняні вчені сучасності як О.М. Алімов, В.Ф. Бесєдін, В.Д. Білодід, В.М. Геєць, М.В. Гнідий, В.А. Жовтянський, В.В. Микитенко, О.І. Соловей, Ю.Г. Лега, В.П. Розен, О.О. Ситник, Г.М. Дубровська. Науковим підходам до питань енергозбереження присвятили свої розробки також багато зарубіжних вчених, зокрема О. О. Макаров, Ю. М. Коган, Г. Абрамовіц, С. Солоу, П. Уайт. Цьому напрямку досліджень присвячені розробки відповідних інститутів НАН України та багатьох галузевих відомств і організацій.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в основі життєдіяльності людини лежить практика господарювання, що базується на залученні у господарський обіг значного обсягу природних ресурсів. Це здійснюється за допомогою техніки і технологій шляхом дотримання загальноприйнятих норм, прийомів і принципів ведення господарювання [1, с.10]. Технологічні процеси паливно-енергетичного комплексу характеризуються високою наукоємністю і вимагають достатнього фінансування. Наука – це перетворення грошей в знання, ідеї та винаходи, а інновації – це зворотний процес, тобто перетворення знань, ідей та винаходів в гроші. Такий процес фінансового потоку дає позитивні результати і повертає гроші в значно більших розмірах. Передові країни світу, приділяють достатньо уваги науковим винаходам, розробкам та інноваційним проектам в області паливно-енергетичного комплексу, а також належно їх фінансують. Прикладом такої держави, яка ще в 70-80 роки минулого століття після чергової кризи зробила революційний прорив в економіці, створивши свою нову індустрію, є Данія. Сьогодні Данія є глобальним лідером енергетики, побудованій на відновлюваних джерелах енергії. За рахунок вітроенергетики вона забезпечує 20% своїх енергетичних потреб і контролює 40% світових енергосистем цієї галузі.

В Україні ж провідна роль науки майже у всіх секторах паливно енергетичного комплексу втрачена. Припинено виконання важливих наукових, науково-технічних (НТР) та дослідно-конструкторських робіт (ДКР), спрямованих на модернізацію існуючого та створення і впровадження у виробництво нового обладнання, розроблення і освоєння нових технологій. При цьому загальні обсяги фінансування НТР та ДКР у розрахунку на одного виконавця у 50-80 разів нижчі, ніж у провідних країнах світу, а порівняно з Росією – у 3 рази [2, с. 121]. Впровадження прогресивних технологічних процесів та освоєння виробництва нових видів продукції у промисловості України на протязі останніх п'ятнадцяти років подано в таблиці 1 [3, с. 327].

Таблиця 1

**Впровадження прогресивних технологічних процесів
та освоєння виробництва нових видів продукції у промисловості України**

	1995	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009 до 1995,%
Впроваджено нових прогресивних технологічних процесів	2936	1403	1727	1808	1145	1419	1647	1893	64,5
у тому числі маловідходних ресурсозберігаючих і безвідходних	1044	430	645	690	424	634	680	753	72,1
Освоєно виробництво нових видів продукції	11472	15323	3978	3152	2408	2526	2446	2685	23,4
з них нових видів техніки	1000	631	769	657	786	881	758	641	64,1

Як видно з таблиці, впровадження нових прогресивних технологічних процесів за досліджуванний період скоротилося на 35,5%, у тому числі маловідходних ресурсозберігаючих і безвідходних – на 27,9%. Більш як в 4 рази зменшилося виробництво нових видів продукції, і в тому числі на 35,9% менше освоєно нових видів техніки. Тенденція до зменшення інноваційних процесів в тій чи іншій мірі притаманна також регіонам, зокрема Черкаській області (таблиця 2) [4, с. 310].

Порівняльний аналіз даних цих двох таблиць показує, що в Черкаській області, валовий регіональний продукт якої становить 2% від національного, в 2009 році впровадження нових прогресивних технологічних процесів становить лише 1,1% від загальноукраїнського, в тому числі маловідходних, ресурсозберігаючих і безвідходних – 1,7%. На Черкащині освоєно виробництво лише 1,5% від державного нових видів продукції.

Таблиця 2

Впровадження прогресивних технологічних процесів та освоєння виробництва нових видів продукції у промисловості Черкаської області

	1995	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009 до 1995,%
Впроваджено нових прогресивних технологічних процесів	82	4	7	8	3	13	23	20	36,6
у тому числі маловідходних ресурсозберігаючих і безвідходних	18	4	5	6	1	9	15	13	72,2
Освоєно виробництво нових видів продукції	407	301	58	22	22	37	57	41	10,1
з них нових видів техніки	32	4	10	12	19	25	18	25	78,1

Ці дані та розрахунки переконливо показують, що в Україні наукове забезпечення реалізації програм енергозбереження на сьогодні є недостатнім і потребує негайного та кардинального поліпшення. Національний і в тому числі й регіональний паливно енергетичний комплекс потребує поглиблення наукових досліджень, спрямованих на виявлення резервів і шляхів мінімізації споживання енергії, підвищення конкурентоспроможності продукції. Розробка та впровадження нових енергоефективних та екологічно безпечних технологій видобутку, виробництва, передачі, перетворення і використання енергетичних ресурсів, залучення інвестицій для впровадження енергозберігаючих технологій та технічного переобладнання підприємств вимагає відповідного фінансування, та всебічної державної підтримки.

Отже, критерієм високотехнологічності галузі, в тому числі і енергетичної, є її наукоємність. Дослідники цього питання вважають, що частка витрат на дослідження та розробки повинна бути більша, ніж 5% вартості продукції. Іншим критерієм називають частку персоналу, зайнятого у сфері наукових досліджень та розробок, у загальній кількості зайнятих. Ця частка теж має дорівнювати не менше 5% [1, ст.18]. Основні характеристики високотехнологічної галузі відображено на рисунку 1.

Рис. 1. Основні характеристики високотехнологічної галузі

Тобто, основними характеристиками ефективності роботи ПЕК є наукоємність та висококваліфікований рівень кадрового складу, який забезпечує науковий супровід та наукову підтримку всіх напрямків виробничої діяльності, що здійснюється галузевою наукою. При цьому мають вирішуватися проблемні питання, виконуватися науковий супровід впровадження у виробництво перспективних розробок та новітніх технологій, формуватися перспективи розвитку ПЕК. [2, с. 119].

На сьогодні в Україні втрачено систему підготовки, перепідготовки інженерно-технічних працівників і спеціалістів провідних професій, втрачається зв'язок між поколіннями на виробництві. Відтік кадрів і, в першу чергу, молоді, суттєво змінив кадровий склад науково-технічної сфери і призвів його до недопустимого старіння.

Вирішення питань енергозбереження у всіх сферах економіки України неможливе також без усвідомлення всього населення в їх важливості. Світовий досвід на практиці показав, що фінансування наукових розробок та кадрового забезпечення, підвищення освітнього рівня всього населення країни в сфері енергозбереження є дуже корисними внутрішніми інвестиціями, які є набагато ефективнішими, ніж інвестиції в побудову нових енергетичних потужностей.

Це питання державної політики, яке неможливо вирішити без наявності фахівців у сфері енергозбереження. Тому починаючи з 1997 року в Україні почала створюватись система навчання та підготовка кадрів в сфері енергозбереження. Було утворено Інститут енергозбереження та енергоменеджменту НТУУ "КПІ", який згідно Постанов КМУ та наказів відповідних Міністерств є базовою організацією в Україні з питань освіти, перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів та популяризації знань в цій сфері. Випускники цього закладу – це фахівці та професіонали з енергетичного менеджменту і всі галузі народного господарства дуже потребують їх. Також була створена на базі провідних технічних університетів країни мережа Центрів підготовки енергоменеджерів (ЦПЕМ), яка може забезпечити проведення навчання на курсах підвищення кваліфікації керуючого та інженерно-технічного персоналу об'єктів енерговикористання.

Отримані знання та вміння дозволять на практиці впроваджувати реальні заходи та проекти з енергозбереження, що буде запорукою суттєвого (до 30 %) зменшення енерговикористання у всіх галузях господарства України.

Поряд з навчанням дорослих потрібно навчати дітей. Тобто, необхідно починати змінювати усвідомлення населення України на енергоощадний лад уже з дитячих садочків та середніх шкіл. І ця робота потребує більш глибокої уваги, підтримки та фінансування з боку суспільства.

Поряд з підвищенням освітнього рівня населення країни в сфері енергозбереження та організаційно-технічними заходами по економії паливно-енергетичних ресурсів велике значення має стимулювання персоналу за їх ефективне використання. В теперішній час необхідна комплексна система стимулювання, яка передбачає посилення дії стимулювання на підвищення ефективності енерговикористання (премії, доплати, надбавки); стимулювання винаходів та пропозицій по впровадженню енергозберігаючих технологій і обладнання; стимулювання персоналу за підтримку на оптимальному рівні показників роботи обладнання тощо.

Основними показниками для нарахування винагороди є дані статистичних звітів про досягнення економії енергоресурсів. Зокрема за: економію палива, теплової і електричної енергії; компенсацію реактивної потужності; перевиконання норм повернення конденсату; проведення заходів по регулюванню навантаження в години пік, тощо.

Отже, однією з умов реалізації програм енергозбереження в промисловості України та регіону є підвищення науково-технічного рівня та кадрового забезпечення ПЕК і доведення їх до світових вимог. Для цього необхідно здійснити невідкладні і перспективні заходи, основними з яких є такі:

- формування напрямків, ефективне планування та координація наукових досліджень і розробок з основних проблем енергозбереження, енергоефективності, нових джерел енергії тощо;
- збільшення фінансування науково технічних розробок та винаходів, що виконуються згідно з пріоритетними напрямками розвитку галузей ПЕК;
- розвиток системи підготовки та перепідготовки кадрів, що відповідає вимогам та пріоритетам галузей ПЕК та сфери науки і інновацій в енергетиці;
- розвиток матеріально-технічної бази, оснащення сучасним обладнанням та приладами науково-дослідних інститутів та центрів енергетичного профілю;
- активізація діяльності України в міжнародних енергетичних організаціях, розширення участі у виконанні міжнародних наукових і науково-технічних програм, впровадження нових перспективних вітчизняних проектів, розробок і технологій в Україні та за кордоном, участь в міжнародних енергетичних проектах.

• створення державної інформаційно-аналітичної системи аналізу функціонування ПЕК з метою забезпечення органів державної влади усіх рівнів достовірною і повною інформацією про стан справ з енергозабезпечення країни і регіонів [2, с. 121].

Висновки. Подальший прогрес передбачає зосередження основної уваги на вирішенні таких завдань: розробка нових поколінь енергозберігаючих, маловідходних і безвідходних технологій, систем контролю енергоспоживання, нетрадиційних та джерел енергії, підготовка науково-технічних умов, переорієнтація системи підготовки спеціалістів для розвитку суспільства та економіки при стабілізації та зменшенні споживання енергії; розвиток системи освіти населення країни та виховання свідомості в сфері енергозбереження; розвиток правових та економічних засад управління плануванням, виробництвом і організацією споживання енергії підприємствами та регіонами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровська Г. М. Системи сучасних технологій. Частина III. навч. посіб. / За редакцією А. П. Ткаченка; Черкаси: ЧДТУ, 2008. – 212 с.
2. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. <http://www.ukrenergo.gov.ua/ukrenergo/control/uk/archive/docview?typeId=44577>.
3. energy.gov.ua/ukrenergo/control/uk/archive/docview?typeId=44577.
4. Статистичний щорічник України за 2009 рік. Державний комітет статистики України. – Київ, 2010. – 327 с.
5. Статистичний щорічник Черкаської області за 2009 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Черкаській області, 2010, за ред. В.П.Приймак. – 310 с.

УДК 338.439.5

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРОВАНІХ ФОРМУВАНЬ В АПК

Одінцов М.М., к.е.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

Рассматриваются основные положения функционирования интегрированных формирований АПК. Дана характеристика разных подходов стимулирования спроса и предложения молочных продуктов.

Ключевые слова: продовольственная система, вертикальная и горизонтальная кооперация, экономические связи, специализация, интеграция.

The main points of the functioning of integrated units APK have been considered. The characteristics of different approaches to stimulate demand and supply of dairy products are given.

Key words: food system, vertical and horizontal cooperation, economic relations, specialization, integration.

Вступ. В умовах тривалої економічної кризи дослідження інтеграційних процесів в агропродовольчому комплексі стають особливо актуальними як складова частина антикризової політики країни. Інтеграційні процеси в АПК ведуть до формування структур, які сприяють виживанню і адекватно реагують на зміни ринкових умов, підвищенні стійкості та адаптованої здатності у задоволенні споживчого попиту населення.

Розвиток кооперації і інтеграції, як об'єктивний економічний процес, пов'язаний, з одного боку, із суспільним поділом праці і його спеціалізацією, а з іншого, – із необхідністю взаємодії між окремими ланками аграрного і промислового виробництва, що характеризується різноманітністю організаційно-господарських структур, які забезпечують функціонування єдиного технологічного циклу – виробництва, переробки і реалізації продукції. Багатофакторний характер цього процесу передбачає виділення найбільш типових ознак, які можна покласти в основу класифікації взаємодії сільськогосподарських і промислових підприємств на практиці. Класифікація необхідна для того, щоб у достатній мірі відобразити різноманітність вже існуючих інтегрованих формувань і здійснити прогнозування їх розвитку на перспективу.